KULTUUR. POSTIMEES.EE

«Hüvasti, NSVL» jõudis DVD-le

Lauri Randla nostalgiline komöödia «Hüvasti, NSVL» jõudis DVD-plaadile ning seda saab endiselt vaadata ka veebis Go3-platvormil. «Hüvasti, NSVL», mis võitis tänavusel PÖFFil ühe publikuauhindadest, on film ingerisoome pere Tarkkinenide värvikast elust Eestis nõukaaja viimastel aastatel. Filmi peategelane on ingerisoome poiss Johannes, kes sünnib tudengist üksikemale ja jääb vanavanemate kasvatada, samal ajal kui ema ajab hipiasju ja protesteerib Afganistani sõja vastu. Kanged karakterid tülitsevad omavahel, kuni ema kombineerib end KGB kaudu Soome tööle ja Johannesel tuleb hakata üksinda elu tõsiasju avastama.

125 aastat tagasi 28. detsembril toimus Pariisis esimest korda vendade Lumiére'ide piletimüügiga **filmiseanss**.

ERM kogub pilte ja lugusid lemmikkinkidest

Eesti Rahva Muuseum on viimased kolmkümmend aastat iga viie aasta järel uurinud, mida jõulude ajal kingitakse ja mida kingiks saadakse. Populaarsemad kingitused on jõudnud püsinäituse «Kohtumised» kingivitriini, mis näitab jõulukinkide muutumist ajas. Iga eestimaalane saab aga siin kaasa aidata. Igal aastal on oma hittjõulukingid. Kinkide valikut on dikteerinud kauba kättesaadavus, populaarsed filmid ja värskelt ilmunud raamatud, üldine elatustase. ERMi kingiinfo kogumisele saab kaasa aidata muuseumi kodulehel, kuhu oodatakse kingisaajate kaastöid kuni 30. jaanuarini 2021.

Dokumentaalfilm bändist Lexsoul Dancemachine

Valmis elulooline lühidokumentaal Eesti *funk-soul*-bändist Lexsoul Dancemachine. Ako Lehemetsa valmistatud 45-minutiline film «Can we make it?» kujutab bändi teekonda läbi keerulise 2020. aasta takistuste ja õnnestumiste ning pakub unikaalset pilguheitu bändiliikmete ja asjaosaliste emotsioonidesse läbi aasta. Filmiga soovib bänd eelkõige avaldada tänu kõigile «Lexplosion II» teekonna osalistele, aga ka demonstreerida muusika ja loomingulisuse olulisust esialgu lootusetuna tunduvatel aegadel. Filmi saab vaadata bändi Youtube'i lehel.

Estonial oli edukas aasta

Rahvusooperis Estonia käis 2020. aastal 99 476 teatrihuvilist, kokku toimus Estonias 321 etendust, kontserti, haridusprojekti ja muud üritust. Peale Tallinna anti etendusi ja kontserte Tartus, Paides, Pärnus, Põlvas, Jõhvis, Rakveres ja Haapsalus. Kõige suurema publikuhuvi pälvisid ooper «Romeo ja Julia» ning balletid «Anna Karenina» ja «Luikede järv».

MARGUS HAAV
ajakirjanik

Poistebänd BTS on Korea popi ehk K-popi konkurentsitu lipulaev. Nende oktoobris antud veebikontserti jälgis ligi miljon inimest.

K-POP. Enamikule USA ja Euroopa artistidest jääb K-popi tähtede videote vaata kättesaamatuks. Miks on selline muusika ja elustiil järsku üle maailma populaa

K-popi maailm on suu

Täius, harmoonia ja absoluut. Ideaalmaailmas on kõik ilusad, lõbusad ja noored. Pole muret ega valu. Ideaalmaailm teeb reaalsusele pika puuga ära. Ideaalmaailma ilmekaimaid uusi vorme on viimastel aastatel oma hällist võimsa globaalse läbimurde teinud K-pop ehk Korea popp. Või Korea laine.

K-popi maailm keerleb skaalal, mille ulatust on raske hoomata. Enamikule USA ja Euroopa artistidest jääb kättesaamatuks näiteks K-popi tähtede videote vaatamiskordade arv Youtube'is. Maailma kõige menukam poistebänd ongi praegu BTS ja tüdrukute bänd Blackpink. Mõlemad on K-popi stiilsed näited.

Perekonnakultuuri soojus

2012. aasta suvel ilmunud ja ilmselt nii Eestis kui mujalgi suures osas selle žanri jäälõhkujana toiminud PSY «Gangnam Style» on tänaseks kogunud vaatamiskordi ligi neli miljardit. K-pop toob Lõuna-Koreale aastas sisse hinnanguliselt juba viie-kuue miljardi dollari vahel. Kui vaadata võrdluseks plaadimüüki, siis üht lõppeva aasta enim müüdud ja enim kiidetud albumit, Taylor Swifti «Folklore'i» müüdi esimese nädalaga kaks miljonit eksemplari.

K-popi fenomeni BTSi plaati «Map of the soul: 7» müüdi sama ajaga kaks korda rohkem ehk neli miljonit. Arvud kasvavad, lõppu pole näha.

Mõne aasta eest sügisel istusin suurel praamlaeval, mis alustas oma teekonda Jaapani linnast Fukuokast Lõuna-Korea suuruselt teise linna Busani. Varahommikune ookean oli selge ja rahulik, vaalad ajasid kuskil omi asju ega käinud kimbutamas. Praamil oli nii mõneski kohas plakateid, kus särava naeratusega K-popi bändid reklaamisid ühte või teist toodet.

Telerist jooksis kõhnumissaade, kus nii saatejuht kui ka külalised mõnitasid ühte röögatult paksu Korea naist, kes kaalus ligi 68 kilogrammi. Trenn, dieet ja õige mõtlemine viisid aga lõpuks sihile ning ajaks, kui praam valmistus Busanis silduma, oli peategelane saavutanud juba enam-vähem aktsepteeritava kaalu ehk 46 kilogrammi ning sai preemiaks ühe bändi liikmetega veidi aega samas ruumis olla.

Aasia ja K-pop ühes sellega tundub olevat midagi kauget ja võõrast, kuid ometi on sel fänne üle ilma, Eesti kaasa arvatud. Mari-Leen Laisk (pildil) on üks nendest. Hakatuseks rõhutab ta, et tema puhul pole tegemist kiljuva teismelisega. Korea kultuur oli talle võõras veel kuue ja poole aasta eest. Tema jõudmine K-popi juurde on samas üsna tüüpiline.

«Sattusin juhuslikult ühte Korea sarja vaatama, ma ei vaadanud tol ajal kunagi midagi peale ingliskeelsete sarjade, aga korraga leidsin hommikul kell kuus, et olen vaadanud kuusteist tundi järjest koreakeelset sarja. Ja mulle meeldis selles sarjas kõik!» naerab Mari-Leen.

Korea-huvi alguspäevil kuulas Mari-Leen ainult neid lauljaid ja bände, kes olid teda huvitavate telesarjadega seotud. Selgus, et sarja näitlejad laulsid ise muusika sisse.

«Näitlejad, keel, muusika. Algas see vaimustus ilmselt läbi kultuuri mõistmise. Psühhoanalüütiku abikaasana on võimatu kõike mitte analüüsida. Seega kohe hakkas silma Korea perekonnakultuur. See ühtsus, mis neil rahvusena on, tundus niivõrd soe ja ilmselt midagi, millest ma meie kultuuris väga puudust tunnen.»

Lähemalt uurides selgus, et sarja näitlejad laulsid ise muusika sisse. Ja sarjadele tehti eraldi *soundtrack*'e. Alguses kuulas Mari-Leen ainult neid lauljaid ja bände, kes olid sarjadega seotud.

Teda paelus, et tihtipeale on need lauljad multitalendid. Mitte ainult ei laula ja tantsi, vaid käivad regulaarselt sarjades ja filmides näitlemas ning muusikalilavadel esinemas. Hetkel on Mari-Leeni K-popi nimekirjas 4000 pala. CNBLUE, 2PM, Hwang ChiYeol, Shinee ja teised.

Mari-Leen leiab, et ehk on selles kultuuris midagi, mida ta on väga igatsenud.

«Neil on rohkem sallimatust kui meie kultuuris, aga samas suurem perekonnatunne kui meil,» räägib ta. «Praeguseks hakkab see veidi muutuma, aga siiski, perekonnad elavad koos, kaks-kolm põlve. Nende eest hoolitsetakse, neid hoitakse. See paistab väga hästi bändidest välja. Kui Robbie Williams lahkus Take Thatist, siis bänd lagunes. Sellist olukorda näeb läänemaailmas palju, Koreas aga mitte. Kui on grupp, siis nad on täispakett, kuigi selle kõrvalt tehakse vahel soolokarjääri või näideldakse. Jah, neil on raske seda kõike majandada, magamisaega ehk ei jää üldse, aga nad saavad hakkama. Mis minu arust näitab seda perekonna-kultuuri kõige paremini. See teeb seest ehk kõige soojemaks.»

Paljud K-popi artistid on elanud pikalt välismaal. Blackpinki liige Jennie Kim veetis osa oma elust Uus-Meremaal. Lõuna-Koreasse naasis ta kümne aasta eest.
FOTO: AMY HARRIS / AP

Ülikõrged standardid

Kuigi K-pop võib harjumatule kõrvale tunduda niisama üheülbaline kui keskmine Eurovisioonile mõeldud steriilne pala, siis, nagu nende asjadega enamasti kipub olema, on süvenemisel asi pisut keerulisem. Möödunud sajandi 90ndatel Lõuna-Korea poolpõrandaalustest poistebändidest alguse saanud stiil kätkeb endas elemente *jazz*'ist, hiphopist, soulist, *reggae*'st, *electro*-popist ja isegi kantrist, rääkimata klassikalisest muusikast ja korea rahvamuusikast. Põhimõtteliselt tegi midagi analoogset juba aastal 1885 Ameerika misjonär Henry Appenzeller, kes hakkas väikestele korealastele õpetama ameerika rahvalaule koreakeelsete sõnadega. «Mu kallist Clementine'ist» sai näiteks «Simcheongga».

Lõuna-Korea kultuurieksport jääb küll alla sealsetele tehnoloogiahiidudele, kuid mõistagi kasutavad needki kompaniid K-popi artiste oma reklaamides.

Termini «K-pop» võttis kasutusele USA populaarne muusikaajakiri Billboard alles 1999. aasta lõpus. Billboard on algusest peale olnud üks K-popi maaletoojatest Põhja-Ameerikas, maineka ajakirja 2020. aasta parimate albumite *top-50* edetabelisse mahtusid sellest žanrist Blackpink – «The Album» (25) ja eelmainitud BTS – «Map of the Soul: 7» (33).

Selle rahvuslike elementidega globaalpopi standardid on ülikõrged. Mitte midagi juhuslikku juhtuda ei saa, omaette köögistuudios nokitsevate artistide läbimurre pole lihtsalt võimalik.

K-pop on väga tõsiselt võetav tööstusharu. Lõuna-Korea kultuurieksport jääb küll alla sealsetele tehnoloogiahiidudele, nagu näiteks Samsung või LG, kuid mõistagi kasutavad needki kompaniid K-popi artiste oma reklaaminägudena.

Mari-Leen arvab, et just vaimustus on see, mis paljusid kõnetab. Ta ei pea samas õigeks, kui inimesed arvavad, et neil on õigus suhtuda iidolitesse kui omandisse. Eesti K-popi fännidest ta seda siiski ei usu. Kultuurid on lihtsalt erinevad.

«Võib-olla Eesti fänlus seisneb selles, et näeme midagi, mida mujal maailmas pole,» mõtiskleb ta. «Ilmselt on meil raske elada ühiskonnas, mis on sedavõrd konservatiivne, K-pop pakub sellest väljapääsu ning oluliselt rohkem kui riieteta tantsijad ja lauljad lääne muusikas üldiselt. Mind isiklikult kõnetab muusika. Minu jaoks on alati esimesel kohal viis, siis sõnad ja siis laulja oskus seda mõtet edasi anda. Isegi BTSil, mida meeletult paljud järgivad, on laule, mille sõnad mind puu-